

Tilleke Oomen
**Naar eer en
geweten**

Ontwerp omslag: vandijk ontwerpt, Eindhoven

Ontwerp binnenwerk: Palmslag

© 2020 Uitgeverij Palmslag | Tilleke Oomen

www.palmslag.nl

info@palmslag.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit boek mag worden veele-
voudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, internet, fo-
tokopie, microfilm of op welke andere (digitale) wijze dan ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, internet,
photoprint, microfilm or any other (digital) means without written per-
mission from the publisher.

ISBN 9 789 493 059 634

NUR 402

Iedereen weet, dat ik nooit gebeden murmelde.
Iedereen weet ook, dat ik nooit heb geprobeerd mijn
fouten te verbergen.

Ik weet niet of er een hogere rechter bestaat en
een hogere Barmhartigheid.

Maar toch, ik ben vol vertrouwen,
want ik ben altijd mezelf geweest.

Omar Khayyam (1048-1123), Iraanse dichter en
wetenschapper

Inhoud

Op de vlucht	9
Karim beschuldigd	21
Iran vlak voor de islamitische revolutie	29
Opstand tegen de Sjah	35
Kamp Ashraf	45
Verbanning van de dissidenten	53
Bureaucratisch moeras	59
Getuigenverhoor in Canada	67
De Hoge Raad	77
In cassatie	85
Epiloog	91

‘Op televisie zag ik een natuurfilm waarin een babyaap in de bek van een krokodil viel. De moederaap twijfelde geen moment, sprong dapper over de krokodil en sloeg hem hard op het hoofd. De krokodil liet de baby meteen los. De aap ging er snel vandoor met haar kind. Net als de aap heb ik volgens mijn instinct gehandeld en mijn kind gered uit de klauwen van een monster.’

Karim

Op de vlucht

Karim griste zijn sporttas uit de kast. Opende de la van de slaapkamerkast, pakte een paar sokken, wat ondergoed, een T-shirt en de laatste schone spijkerbroek. De wasmand lag overvol. Door alle drukte van de laatste dagen had hij geen tijd gehad om te wassen.

‘Boran doe je dikke jas maar aan. Het zal koud zijn. Vlug nou. We moeten opschieten.’

Boran keek zijn vader bedremmeld aan. Hij zei niks, maar Karim kon zijn gedachten wel raden. Hij wilde niet weg. Niet weer!

Hoe leg je een kind uit dat hij gevaar loopt? Hier in Nederland nota bene, waar ze eindelijk veilig dachten te zijn?

Karim zakte even door zijn knieën, pakte zijn zoon bij de schouders en keek hem verontschuldiging aan.

‘Het kan niet anders, jongen,’ zei Karim schor en hij omarmde hem.

Met de tas stapten ze het huis uit. Karim deed de deur van zijn Groningse bovenwoning op dubbel slot. Samen gingen ze de donkere nacht in. De auto, geleend van een vriend, stond wat verderop geparkeerd. Karim keek schichtig om zich heen. Niemand te zien.

Even later waren ze op weg naar hun eerste onderduikadres. Niet te hard rijden, dacht hij, we mogen niet opvallen. Onwillekeurig trapte zijn voet het gaspedaal steeds verder in. Dan nam hij weer gas terug. Hij kon zich met moeite inhouden. Zijn vuisten omklemden krampachtig het stuur. Boran staarde naar buiten. De anders zo spraakzame knul was helemaal stilgevallen. Hij dommelde een beetje weg.

Het was uitgestorven op de weg. Karim werd een beetje rustiger tijdens het rijden. Er kwamen beelden terug van de afgelopen dagen. Gedachten. De rechtszaak. De beschuldiging.

Zes jaar had het geduurd voordat Karim naar Canada had gekund om zijn zoon te halen en veilig naar Nederland te brengen. Nog geen jaar woonden ze samen. Nu raakte hij hem weer kwijt.

Anderhalf uur later kwamen ze aan op het afgesproken adres, een verlaten bungalowpark. In een van de huisjes zat een sleutel. Daar konden ze naar binnen. Er stond een versleten, donkerbruin bankstel, een opklapbaar tafeltje en in een van de twee slaapkamers stond een metalen tweepersoonsbed met een paar paardendekens. Meer was er niet. De keukenkastjes waren leeg. Ze kropen met hun kleren nog aan onder de dekens. Hier moesten ze wachten op verdere instructies. Karim deed nauwelijks een oog dicht.

De volgende morgen werd er op het raam geklopt. Er stond een man voor de deur. Hij had zijn pet met klep flink naar voren getrokken, zijn ogen waren nauwelijks te zien. Zonder zich voor te stellen duwde hij een plastic tas met wat te eten en te drinken in de handen van Karim. Nors gaf hij aanwijzingen volgens welke route ze moesten rijden om ongezien de Duitse grens te passeren. Hij gaf de sleutels van een andere auto. De man benadrukte dat hij voor altijd geheim moest houden door wie en hoe hij geholpen was.

Karim en Boran wachtten tot het weer donker werd

en vervolgden toen hun vluchtroute. Het werd een angstige rit. Als ze even uitrustten langs de kant van de weg, schrokken ze van elk geluid, van iedere voorbijganger.

Op het vliegveld ergens in Duitsland aangekomen, kocht Karim een vliegticket, alleen voor zijn zoon. Hij zei dat Boran zijn neef was, die samen met zijn ouders bij hem op bezoek was geweest, maar dat zij eerder teruggevlogen waren. Dit werd gelukkig zonder meer geloofd en Boran werd gekoppeld aan een reisbegeleider van de luchtvaartmaatschappij.

Daar ging Boran. Naar Teheran. Een jongen van tien jaar op reis zonder zijn vader, die hij nog maar net had leren kennen. Karim had geregeld dat hij op het vliegveld Mehrabad opgewacht zou worden door een oom en daarna naar zijn opa en oma in Ilam gebracht zou worden. Zij zouden voor hem gaan zorgen in de nabijheid van vele ooms en tantes, nichtjes en neefjes. Ver weg van het gevaar; de Mujahedin.

Karim wilde dat hij mee kon, maar het land was niet veilig voor hem. Jaren geleden was hij Iran ontvlucht met het risico nooit meer terug te kunnen keren.

Hij wist zeker dat zijn familie Boran met open armen zou ontvangen. Volgens Koerdische traditie zijn neven en nichtjes gelijk aan broers en zusjes. Hij dacht terug aan het huis waar hij was opgegroeid. Hij zag de levendige binnenplaats weer voor zich, vol pratende mensen, fluitende vogels, kakelende kippen en kraaiende hanen.

Zijn vader ontving elke zomer de klanten, die hij op zijn handelstochten door de bergen ontmoet had.

Karim luisterde graag naar zijn verhalen.

Zo moest vader midden in de winter weer eens op handelsmissie. Ook dit keer ging hij naar ver gelegen dorpen met een volgeladen wagen. Een muilezel trok de zware last. Het sneeuwde flink, de wegen waren nauwelijks begaanbaar. Gemotoriseerde sneeuwschuivers waren er in de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw nog niet. Hij moest het met een schep doen. Onderweg kwam hij andere kooplui tegen. Samen werden ze overvallen door een sneeuwstorm. Sommigen raakten bewusteloos en vielen van hun paard. Maar vader, sterk als een beer, bleef overeind en hielp de anderen weer in het zadel.

Net op tijd kwamen ze aan bij een molen, waar ze konden schuilen, zich opwarmen en brood bakken. Buiten vonden ze sprokkelhout om een vuur te maken. Het duurde nog weken eer ze veilig thuis waren. Vader glom van trots: 'Het leven in de bergen is vol risico's en grote inspanningen. Je moet sterk zijn en improvisatievermogen hebben, maar dat geeft juist voldoening en vreugde.'

De dorpen die hij bezocht, lagen ver van de grote stad, ver van de noodzakelijk voorzieningen zoals de dokter, de notaris en de bank.

Zij handelswaar bestond uit stoffen, suiker en thee. De weegschaal ging altijd mee.

Vader fungeerde als bank van lening. Niet dat hij zo rijk was, maar hij kon zijn gezin goed onderhouden. Ze kwamen niets te kort. Maar de bewoners in de bergen die hij bezocht, waren arm. Ze hadden letterlijk geen

geld en kregen daarom van hem een lening; een voorschot eigenlijk. Later betaalden ze alles terug met de wol of de melk van hun schapen.

Karim had acht broers en zussen. Ze gingen naar school, maar werkten thuis ook mee. Het gezin had namelijk ook een boerderij. Die werd bestierd door een boerenknecht, maar Karim moest de stallen uitmesten. De mest bracht hij dan op een handkar ver weg, buiten de stad. Daar werd hij vreselijk sterk van.

's Zomers bracht hij de koeien naar de hoger gelegen grazige weides. Als tienjarige joeg hij met een stok het vee de berg op. Hij voelde zich een echte cowboy. De beesten waren wild en onhandelbaar, omdat hun kalveren achterbleven op de boerderij. Eenmaal boven maakten de mannen vuur, dronken ze thee, aten brood en genoten van de door moeder en haar dochters gemaakte yoghurt met zout.

In de zomer hadden ze heel veel gasten in huis. Naast wol en melk namen ze Arabische gom mee, een grondstof voor lijm en verf die ze – net als rubber – uit de bomen taptten. Ze hadden soms wel dertig kilo en dat was heel veel geld waard. Vader verkocht dit dan weer met dikke winst op de markt in Teheran.

De opa en vader van Karim hadden veel aanzien. Beiden werden zeer gerespecteerd, waren sociaal bewogen. Opa was voor veel mensen een geestelijk raadsman. Hij werd geconsulteerd voor gezondheidsklachten, huwelijksproblemen en meer van dat soort persoonlijke zaken.

Karim hing aan zijn lippen als hij spannende en

leerzame verhalen vertelde. Met zijn neefjes en nichtjes zaten ze dan op de binnenplaats in een grote kring om hem heen.

Er was een gezegde over opa in de stad: ‘Ik zweer het op de bibliotheek van de heer Abbas.’

Het was een veelgehoorde uitspraak als er in een dispuut een standpunt kracht bijgezet moest worden. Opa Abbas had namelijk een flinke boekenkast met belangrijke Perzische en Koerdische schrijvers. Dat hadden hier niet veel mensen in die tijd. Al had je maar een paar boeken, dan dwong je al respect af.

Karim woonde in de Koerdische regio, die werd door de Sjah ‘Het land achter de bergen’ genoemd, waarmee hij bedoelde dat de mensen achterlijk en dom waren. Een verlaten oord, ver van de hoofdstad, ver van het bestuurlijke, economische en culturele centrum van het land. Ver van het religieuze machtscentrum Qom. Afscheiden door het duizend kilometers lange Zagrosgebergte.

In Teheran keek men neer op de Koerden. Er deden de vreemdste verhalen over hen de ronde. Het zouden gevaarlijke lieden zijn, die ’s nachts uit hun grotten kropen, de Perzische bevolking van hun bed lichtten en onthoofdden. De lijken werden langs de wegen in de bergen opgehangen. Verbijsterende onzin.

De moedertaal van Karim was Koerdisch, verwant aan Farsi, de taal van Iran. Heel anders dan het Arabisch of het Turks.

In de tijd dat Karim op school zat, begon de Sjah met

zijn Witte Revolutie; een revolutie zonder bloedvergieten. De monarch had een twaalfstappenplan gemaakt om zijn land te moderniseren. Een paar van de voornaamste punten waren; herverdeling van de landbouwgronden, gelijke behandeling van de vrouwen, emancipatie en educatie van de achtergebleven bevolking.

Dienstplichtigen werden verbannen naar de provincies om de mensen daar te alfabetiseren. De Sjah wilde van Iran een moderne staat maken. De geestelijken waren hier sterk op tegen. Zij waren grootgrondbezitters en zouden dus hun kapitaal en macht verliezen. De andere redenen laten zich raden.

Een van de leraren van Karim heette Djehani. Hij was een revolutionair, gedreven en niet op zijn mondje gevallen. Als een kind vroeg om naar de wc te mogen, spotte hij: 'Ga maar plassen op het beeld van de vader van de Sjah op de rotonde!'

Hij vertelde over de grote armoede in het land, met name over Beloetsjistan in het zuidoosten. Daar waren de mensen zo arm dat ze hun kleding alleen schoon konden maken door het te boenen met zand. Met gespitste oren luisterden Karim en zijn klasgenoten naar de verhalen over de turbulente geschiedenis van hun land. Met trots vertelde de leraar dat er in Iran in het begin van de twintigste eeuw al een revolutie had plaats gevonden, een strijd voor democratie. De Kozakken-generaal Reza Khan pleegde een coup. Er kwam een parlement en een grondwet, Reza Khan werd president en moderniseerde zijn land, zij het met harde hand.

Toen werd er olie ontdekt.

Met behulp van de Britten werd er olie opgepompt en de imperialisten lieten hun greep op het land niet meer los. De oliewinning betekende een enorme ingreep; waterwegen werden omgelegd, landbouwgrond ging verloren en veel mensen verloren hun middelen om te bestaan.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd Iran een belangrijk speelveld voor de geallieerden. Winston Churchill kon zijn geluk niet op met de Iraanse olie. Maar Sjah Reza Khan had ook een andere belangrijke handelspartner sinds jaar en dag, en dat was Nazi-Duitsland. Hitler had in 1936 al verklaard dat de Iraniërs pure Ariërs waren. Sjah Reza Khan bewonderde de politieke staatsvorm en de economie en er waren honderden Duitsers die Iran hielpen met het bouwen van fabrieken en het moderniseren van de infrastructuur.

Op een bepaald moment weigerde de Sjah de doorgang van olie en oorlogsmaterieel voor de geallieerden. Toen grepen de Russen en de Britten in. In 1941 kwam het noorden van Iran onder Britse en het zuiden onder Russische invloed. In 1943 werd de Sjah afgezet en zijn zoon Mohammed Reza Pahlavi op de troon geplaatst. Hij liet zijn oren naar het Westen hangen, een marionet in de handen van de Engelsen, de Russen en de Amerikanen. Op de conferentie in Teheran werden afspraken gemaakt die van grote betekenis waren voor het verder verloop van de oorlog. De geallieerden gebruikten de Iraanse olie in de oorlogstijd.

Mede dankzij de Iraanse olie wonnen zij dus uiteindelijk de Tweede Wereldoorlog.

Deze geschiedenislessen hadden grote invloed op Karim en zijn klasgenoten. Zij werden politiek bewust gemaakt. Revolutionairen in de dop. De docenten hadden nog enige speelruimte. Er was nog een zekere mate van vrijheid van meningsuiting. Ze werden niet meteen opgepakt.

Na de middelbare school ging Karim naar de leraaropleiding en werd docent Engels.

Hij las de boeken van Marx, Freud, Tolstoj en Rousseau. Hij ontdekte nieuwe denkwerelden. Probeerde zijn leerlingen ruimdenkend en wijs te maken.

Door zijn vrije manier van lesgeven, werd hij door de overheid scherp in de gaten gehouden.

‘Deze zaak gaat over het leven van (...) die sinds 1992 (in Nederland) een eenzame, maar rechtvaardige en legitieme strijd heeft gevoerd om zijn zoon te behoeden voor inlijving door een terroristische organisatie.’

Karim beschuldigd

ring weer verlengd was. Hij vertelde dat hij de film 'Not without my daughter' gezien had, over een Amerikaanse vrouw die met een Iraanse man trouwde. Eenmaal in Teheran werd ze van haar vrijheid beroofd en raakte ze haar dochter kwijt. Met andere woorden, die officier wist wel wat voor vlees hij in de kuip had! Al die Iraanse mannen waren onderdrukkers en potentiële kidnappers.

Karim schrok van deze bevooroordeelde gerechtsdienaar. Dat beloofde weinig goeds.

Ook tijdens de verhoren merkte hij alle schijn tegen te hebben. De ene agent leek hem wel te begrijpen, maar de ander zei dat Karim vast en zeker een spion van de Iraanse regering was.

Hij vroeg wat Karim van de Palestijnse kwestie vond: 'Hebben de Palestijnen recht op een eigen land? Moet Jeruzalem opgedeeld worden?'

Karim vond het een rare vraag, maar hij gaf ze gewoon zijn mening: 'Ieder volk heeft recht op een eigen staat.'

Later realiseerde hij zich, dat ze hem uitspraken probeerden te ontlokken, dat ze hem verdachten van spionage voor de Iraanse regering. Als hij een vertegenwoordiger van de Iraanse regering zou zijn, was hij natuurlijk tegen Israel en voor de Palestijnen. Hoe, of liever gezegd door wie waren ze op die gedachte gekomen? De Mujahedin zeker.

Het duurde niet lang of de agenten raakten in conflict met elkaar, waarna ze de verhoorkamer verlieten. De meest begripvolle agent werd vervolgens vervangen door een ander en het verhoor ging nog uitpuittend lang door. In de gevangenis in Iran en bij de Mujahedin had

Karim zich niet zo ellendig gevoeld als hier. Toen vocht hij tegen een dictatoriaal regime en een sekte. Nu vocht hij tegen de Nederlandse rechtstaat.

Machteloos afwachten in de cel lag niet in zijn aard. Hij moest iets doen. Via zijn advocaat wist hij de hand te leggen op het Haags kinderontvoeringsverdrag en probeerde het te bestuderen, maar dat viel niet mee. Tijdens het luchten kwam Karim in contact met andere gevangenen. Die zagen hem steeds in de weer met papieren en wetboeken en probeerden hem te helpen met het Nederlands en het moeilijke juridische jargon.

Regelmatig werd zijn cel geïnspecteerd. Zonder enige aanleiding werd een keer echt alles overhoop gegooid en binnenstebuiten gekeerd. Volkomen verbijsterd vroeg hij naar het waarom van deze actie. Hij werd verdacht van het beramen van een vluchtplan en werd zelfs anaal onderzocht op contrabanden. Hij voelde zich zo ontzettend vernederd.

Op een dag voelde hij zich ziek en moest hij naar een dokter. Hij kreeg een riem om zijn middel met daaraan een lange stok. Die ging een broekspijp in en reikte tot bij zijn enkel. Hij had dus als het ware een stijf been, zodat hij niet meer normaal kon lopen en de benen nemen. Alleen op die manier mocht hij de cel verlaten om naar de dokter te gaan.

Hij was verbijsterd en begreep er niets van. Hij had zich immers zelf aangegeven. Waarom zou hij nu dan ineens weglopen? Hij voelde zich miskend. Zijn advocaat noemde de situatie hartverscheurend, maar kon niet veel voor hem doen.

Na zesentwintig dagen van onderzoek mocht hij in vrijheid wachten op zijn proces.

Karim bepleitte zijn zaak voor de rechter: ‘Mijn zoon Boran is in Iran. Ik heb hem willens en wetens naar Iran gebracht. Ik weet dat ik daarmee een uitspraak van de Nederlandse rechter naast mij neer heb gelegd. Dat heb ik gedaan om mijn zoon te beschermen. De zaak was zo zorgwekkend dat ik mijn kind moest beschermen.

Ik wil u verklaren, dat ik op dit moment niet bereid ben om mijn zoon terug naar Nederland te laten komen.

Ik heb met de Kinderbescherming contact gehad en aangegeven dat ik bereid was mijn kind onder de hoede van de Kinderbescherming te plaatsen. Ook heb ik contact met de burgemeester gezocht. Niets heeft geholpen.’

Hij werd uiteindelijk veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf waarvan een jaar voorwaardelijk, voor ontvoering van een minderjarige. Bovendien werd er beslag gelegd op zijn salaris zolang hij zijn kind niet terugbracht.

Tegen dit vonnis ging hij in beroep. Dit kon hij in vrijheid afwachten.

Maar dit was niet de enige gerechtelijke procedure waar Karim mee bezig was. Hij was ook al enige tijd bezig met een civiele zaak om de voogdij over Boran te krijgen. Deze advocaat raadde hem Bart Nooitgedagt aan, een expert op het gebied van internationaal recht.

Al snel had Karim een afspraak. Dag en nacht piekerde

hij hoe hij het allemaal aan advocaat Nooitgedagt moest vertellen.

Met een aktetas vol met papieren reisde Karim naar zijn kantoor in Amsterdam. Hij had slecht geslapen, het maalde en maalde maar door zijn hoofd. Weer moest hij alles uitleggen. Had deze man wel de expertise en de tijd? Hij had al zoveel advocaten versleten.

Hij pakte de documenten die hij in de loop der jaren verzameld had en legde die stuk voor stuk voor zich op het bureau van de advocaat. Verslagen van rechtszaken, brieven aan het Ministerie van Justitie, Vreemdelingenzaken, nationale en internationale hulporganisaties.

‘Waar moet ik beginnen?’ zei hij wanhopig. ‘Ik wil alles vertellen om uit te leggen waarom ik ooit bepaalde keuzes heb gemaakt, maar dan moet u eerst iets weten over de revolutie, over wat ervoor en erna gebeurde. Over de Mujahedin.’

‘Begin maar bij het begin. Ik wil alles horen,’ zei Nooitgedagt.

Karim werd rustiger en begon te vertellen.

*‘De AIVD concludeert over deze organisatie:
De MKO is een islamitische-marxistische organisatie, die
vanuit Irak op autoritaire wijze geleid wordt door het echt-
paar Massoud en Maryam Rajavi.’*

Iran vlak voor de islamitische revolutie

Het leven onder tirannie van de Sjah werd steeds moeilijker. Het land was gigantisch rijk geworden door de olie. Er werden in de jaren zeventig van de vorige eeuw per dag zes miljoen vaten verkocht aan Amerika en Europa, maar de ongelijkheid in welvaart in Iran zelf nam alsmaar toe.

Na de Tweede Wereldoorlog had de toenmalige president Mossadeq het oliebedrijf BP, dat half Brits en half Iraans was, genationaliseerd. Maar de Engelsen pikten dat niet. Zij spanden samen met de Amerikanen en zetten de Iraanse bevolking op tegen de regering. Het volk kwam in opstand en de president werd afgezet en verbannen, de oppositie uitgeschakeld. De Sjah werd oppermatig.

Karim hoorde de verhalen die de ronde deden over de verdeling van de inkomsten uit de oliehandel. Een derde ging naar de bewaking van de Sjah, een derde naar de keizerlijke familie, de rest naar de modernisering van de hoofdstad en de buitenlandse bevriende mogendheden in Europa en Amerika. Zij steunden de Sjah omdat ze bang waren voor het opkomend communisme in de regio onder invloed van de Sovjet-Unie, en zo hun grip op de olie dreigden te verliezen.

De rest van de dertig miljoen inwoners van het land moesten dus maar voor zichzelf zorgen! Geld ging naar prestigieuze projecten in plaats van naar goede behuizing in het aardbevingsgebied, om maar een voorbeeld te noemen.

Karim zag om zich heen, dat de mensen zich steeds religieuzer gingen gedragen als een vorm van protest

tegen de dictatuur, terwijl het leven in de grote steden de laatste decennia steeds meer ging lijken op het leven in Amerika en Europa.

Men keek naar speelfilms uit Holly- en Bollywood, naar soapseries als Peyton Place. Er reden Amerikaanse en Europese auto's rond. Vrouwen gebruikten de pil als voorbehoedsmiddel en zelfs abortus was mogelijk. Karim hoorde van collega's dat in Teheran het dragen van een hoofddoek zelfs verboden was en dat mannen hun baard moesten scheren. De nieuwe westerse waarden en normen werden met dictatoriale hand opgelegd.

Maar daar was in zijn regio, heel ver van de hoofdstad, geen sprake van. Zijn moeder droeg wel een hoofddoek, maar zijn zusjes niet. Als vrouwen samen voor het huis zaten te praten of te handwerken, zag je vrouwen met en zonder hoofdbedekking.

Maar dat veranderde.

Vrouwen gingen zich zediger kleden. Mannen lieten hun baard staan, deden geen stropdas meer om; symbolen van de westerse leefstijl. De Amerikaanse en Engelse dominantie werd steeds meer verafschuwde en verantwoordelijk gesteld voor alle ellende in het land.

Mensen bezochten vaker de moskee. In de theehuizen, op straat en in de taxi werd er openlijk gesproken over het omverwerpen van het regime. Dat was ongekend in deze regionen.

Karim werd spuugzat van de armoede en onderdrukking. Hij ging naar bijeenkomsten en nam deel aan demonstraties. De discussies waren fel, de inzicht-

ten heel verschillend. Voor de geestelijken gingen de moderniseringsplannen van de Sjah veel te ver. Ze waren felle tegenstanders van gelijke behandeling van vrouwen en vooral tegen herverdeling van de landbouwgronden. Zij waren de grootgrondbezitters en zouden op die manier hun grond en dus al hun macht verliezen.

De Koerden in Ilam verlangden naar een democratische rechtstaat, niet zo zeer naar een aparte eigen Koerdische staat. Karim en zijn familie voelden zich op de eerste plaats Iraans, of liever nog wereldburgers.

Of je nou communist was, democraat, streng gelovige aanhanger van ayatollah Khomeini, intellectueel of student, iedereen werd in gelijke mate onderdrukt. Het saamhorigheidsgevoel onder de bevolking was enorm; samen tegen de Sjah, een marionet in de handen van het westerse imperialisme.

Er was geen vrijheid van meningsuiting meer, geen persvrijheid.

De beloftes van de Sjah om zijn land te hervormen, om de armoede en het analfabetisme te bestrijden en een eerlijke verdeling van de welvaart bleven uit.

Het geduld van de bevolking raakte op.

‘De MKO verlangt onvoorwaardelijke gehoorzaamheid en permanente inzetbaarheid van haar aanhangers. Gedwongen onderwerping aan het collectief, mentale onderdrukking en ideologische indoctrinatie maken de aanhangers tot werktuigen van de MKO-leiding.’

Opstand tegen de Sjah

De politie kwam allang niet meer in de wijken. Ze waren bang voor de stadsguerrilla's.

Karim was in contact gekomen met een verzetsbeweging, de Mujahedin. Ook zijn familie en vrienden sloten zich hierbij aan. Zij vormden een burgerwacht en moesten nu de wijk verdedigen tegen criminelen en kwaadwillende overheidsdienaren.

Ze namen deel aan massademonstraties, stakingen en relletjes, mede georganiseerd door de Iraanse studenten die in het buitenland hadden gestudeerd. Zij eisten meer vrijheid en stuurden een open brief aan de Sjah. Daar werd met repressie op gereageerd. Wederom gingen de studenten de straat op om te demonstreren. Het werd een groot bloedbad.

Karim en zijn familie voelden zich aangetrokken tot de Mujahedin. Op dat moment streefden ze een democratische rechtstaat na, in tegenstelling tot de andere partijen, die een islamitisch of een communistisch regime wilden.

Alle oppositiepartijen werden streng in de gaten gehouden door de SAVAK, de geheime politie, berucht om haar martelpraktijken, die nota bene gesteund werd door de Amerikaanse CIA en de Israëliëse geheime dienst Mossad.

De Mujahedin was nog niet zo bekend bij de autoriteiten en zei op te komen voor de belangen van alle Iraniërs. Ze was opgericht in 1965 met als doel het bewind omver te werpen. Ze was geïnspireerd door de marxistische revolutie, sterk anti-Amerikaans en stond

voor een islamitisch, democratisch socialisme; een islam zonder geestelijke aan de macht; scheiding van kerk en staat. Ze opereerde als een stadsguerrilla en pleegde ook aanslagen.

Maar toen verdwenen er kameraden van Karim. Politieke tegenstanders werden gevangengezet en gemarteld. Alleen in de moskeeën kon men elkaar nog vrijelijk ontmoeten om oppositie te voeren en verzetsplannen te beramen.

Half januari 1979 kwam het langverwachte nieuws; de Sjah was met zijn familie het land ontvlucht met achterlating van al zijn bezittingen. Er deden allerlei geruchten de ronde. De een beweerde dat ze op vakantie naar Egypte gingen, de ander had gehoord dat de Sjah ziek was en naar een ziekenhuis in het buitenland ging.

De gevechten werden onmiddellijk gestaakt en een verder bloedbad werd voorkomen. Daar was Karim de Sjah in ieder geval dankbaar voor.

Ayatollah Khomeini, de voormalige religieuze leider en een felle tegenstander van de Sjah, kwam in februari terug na een jarenlange ballingschap. Jaren geleden was hij eerst naar Irak uitgewezen, maar zijn invloed op de Iraanse bevolking was er niet minder om geworden. Daarom moest hij nog verder weg, naar een klein dorpje bij Parijs, in de hoop dat hij daar geen kwaad meer kon, maar het tegendeel was waar. Het werd een bedevaartsoord voor Iraniërs die in Europa en Amerika studeerden en werkten.

Hij vloog van Parijs naar Teheran met de wereldpers

in zijn kielzog. Bij terugkomst wachtte hem een grootse ontvangst, miljoenen mensen waren op de been, wat tot zeer gevaarlijke situaties leidde. Duizenden mensen werden onder de voet gelopen en verloren daarbij het leven.

De Sjah, ooit bevriend met ons koningshuis, was uit de gratie gevallen door zijn repressieve beleid en Khomeini werd nu wereldwijd gerespecteerd.

De voorgaande jaren waren zijn preken tegen de Sjah en de verderfelijke invloed van het Westen op bandjes opgenomen en het land binnengesmokkeld en gretig beluisterd in de moskeeën. Hij sprak over klasstrijd en meer gelijkheid. Hij beloofde vrijheid aan de communisten, aan de liberalen, aan de vrouwen. Iedereen trapte in zijn mooie praatjes. Hij had zich omringd met intellectuelen en politici, waaronder de latere president Bani Sadre. Sadre paste precies in zijn sluwe plannetjes. Hiermee wekte hij de schijn te streven naar scheiding van kerk en staat. Hij zou een parlementaire democratie instellen en probeerde op die manier zoveel mogelijk partijen aan zich te binden.

Khomeini kreeg een heldenstatus, iedere beweging zag in hem zijn eigen verlosser: de twaalfde profeet voor religieuzen, Ghandhi of Che Guevara voor de democraten en de communisten.

In april werd er een referendum gehouden. Je kon alleen voor of tegen de islamitische staat stemmen. De meerderheid stemde voor.

Sadre werd president, maar achter de schermen bleef Khomeini de grote leider.

Geleidelijk liet hij zijn ware aard zien. Alle partijen waarmee hij samen gestreden had tegen de Sjah werden verboden. De president werd aan de kant geschoven en Khomeini werd oppermachtig.

En weer werd het Iraanse volk bedrogen.

En weer kwamen de mensen in opstand. Dit keer tegen de islamitische dictatuur.

Het werd een bloedige burgeroorlog, waarbij veel slachtoffers vielen in beide kampen.

Jongeren werden opgepakt. Vrouwen werden lastiggevallen door mannen, omdat ze zich niet zedig gedroegen. Ze werden opgepakt door de zedenpolitie.

Ook Karim nam deel aan deze burgeroorlog.

Bij hem thuis werden bijeenkomsten van de Mujahedin georganiseerd en acties voorbereid. Ze deelden illegale kranten uit, zamelden geld in voor de strijd. Maar al snel werd het gewelddadiger. Het was een strijd tegen speciale legereenheden die onschuldige burgers oppakten en gestuurd werden – en nog steeds worden – door ayatollahs.

Op een nacht werd de familie wreed gestoord in hun slaap. Er werd hard op de deur gebonkt. Gemaskerde mannen in het zwart stormden het huis binnen, de geheime politie. Een groots opgezette, angstaanjagende inval. Overal waren de mannen op de daken, in de tuin en bij alle mogelijk uitgangen. Er was geen ontsnapping mogelijk.

Ze arresteerden Karim, een van zijn broers, een zus en zwager. Moeder verzette zich met de hand op de

Koran, maar het heilige boek werd respectloos in een hoek gesmeten.

Karim kwam in een overvolle gevangenis terecht. Hij werd gemarteld om bekentenissen af te leggen, om kameraden te verraden. Dagelijks zag hij medegevangenen, kameraden geëxecuteerd worden. Op een dag werd hij zelf naar de binnenplaats gebracht en kwam voor een vuurpeloton te staan. Hij keek recht in loop van een geweer. Plotseling, uit het niets, werd de executie afgeblazen.

Hij was door het oog van de naald gekropen. Maar de executies gingen gewoon door.

Een van de gruwelijkste dingen die er plaatsvonden, was het verkrachten van jonge meisjes. Omdat zij maagd waren, mochten zij niet gedood worden volgens de islam. Dat is een zonde. Daarom werden zij eerst verkracht.

Na twee jaar kwam hij zomaar weer vrij zonder duidelijke reden of uitleg en zon op wraak.

Als dissident mocht hij geen leraar meer zijn of een ambtelijke functie bekleden. Dus begon hij in navolging van zijn vader een stoffenzaak.

De Mujahedin werd verboden en ging ondergronds. Ze opereerden volgens een strakke organisatiestructuur. Karim kreeg opdrachten van een persoon met een schuilnaam, maar verder kende hij niemand. Zo kon hij niemand verraden als hij opgepakt zou worden.

Het kader vluchtte vervolgens naar Irak, hun bondgenoot in de strijd tegen het Iraanse islamitische regime. Saddam Hoessein was de Eerste Golfoorlog begonnen,

gesteund door Amerika. Ze vochten om het olierijke gebied in het westen van Iran, Koerdistan. Saddam voelde zich bovendien bedreigd door de expansiedrift van Khomeini, die via Irak naar zijn uiteindelijke doel Jeruzalem wilde.

De Mujahedin zette het Nationaal Bevrijdingsleger van Iran (NLA) op en streed met Saddam Hoessein tegen het Iraanse regime.

In Parijs en andere steden in Europa werden cellen opgezet. De organisatie breidde zich uit als een inktvis met tentakels over de westerse wereld, maar bleef onder de radar.

Ilam kreeg het zwaar te verduren. De burgers verzetten zich met hand en tand, met heel veel slachtoffers tot gevolg.

Karim was nog steeds in Iran. Hij kreeg een relatie met een medestrijdster en trouwde met haar. In het voorjaar van 1988 hoorde hij een oproep van de Mujahedin op de radio aan ex-politieke gevangenen om naar het buurland te komen om mee te doen in de strijd. Hij vertrok met zijn inmiddels zwangere vrouw. Ze mochten vanuit Iran niet de grens over naar Irak, de vijandelijke buurstaat, dus reisden zij eerst naar Istanboel.

Daar werd hun zoon Boran geboren in het ziekenhuis. Na een paar weken van geluk werd Karim door zijn superieuren naar de Mujahedin-basis in Irak geroepen. Bevel is bevel. Na een paar maanden werden ook moeder en kind naar het kamp gebracht.

Dat werd de ondergang van het gezin.

‘Tot op heden heeft hij geen erkenning en steun gekregen van de civiele, bestuurlijke en strafrechtelijke autoriteiten. Hij werd zelfs strafrechtelijk veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Hij is tot op de dag van vandaag verdachte. Vele jaren ligt er beslag op zijn inkomen ter fine van de incasso van verbeurde dwangsommen.’

Kamp Ashraf

Karim ontving zijn vrouw en kind met gemengde gevoelens. Hij was dolblij ze weer te zien, maar werd meteen weer van ze gescheiden.

De mannen en vrouwen leefden namelijk in aparte barakken. De kinderen mochten zelfs niet bij hun moeder blijven en werden in een crèche verzorgd door speciaal daarvoor aangewezen Mujahedinleden.

Het terrein was afgezet met prikkeldraad. Op enige afstand stonden wachttorens. Irakezen militairen hielden hen van daaruit in de gaten. Ze leefden totaal geïsoleerd van de buitenwereld. Ze mochten het kamp niet verlaten zonder toestemming van de leiding. Dat was ter bescherming, werd hen te verstaan gegeven. De sporadische in- en uitgaande post werd altijd grondig gecontroleerd en was het enige contact met de buitenwereld.

Karim mocht zijn vrouw slechts een keer per week ontmoeten. Zijn zoon zag hij zelden.

Karim en zijn medestrijders werden als militairen opgeleid en gehersenspoeld in de ideologie van de Mujahedin. Ze paradeerden door het kamp gekleed in hun groene legeruniformen, de vrouwen met hun karakteristieke rode hoofddoek, bewapend met Amerikaanse en Russische tanks, pantservoertuigen, raketwerpers en ander materieel.

Op 28 juli 1988 begon het offensief Eeuwig Licht tegen Iran, gesteund door Iraakse troepen. Karim was aangesteld als de lijfwacht van een van de commandanten. Ze trokken Iran binnen, kwamen tot Sjahabad, maar werden verslagen. Er sneuvelden zo'n achttien-

honderd strijders. Het bleek een onprofessioneel leger; vrouwen hadden leidinggevende posities, een revolutionaire gedachte weliswaar, maar ze hadden geen enkele krijgserveraring.

De leiding had op massale steun van de Iraanse bevolking gerekend, maar die bleef uit.

Geleidelijk aan begon Karim zich af te vragen waar hij terechtgekomen was.

Massoud Rajavi was de charismatische, intelligente leider van de beweging. Hij had politicologie gestudeerd en las veel boeken over psychologie. Hij maakte gebruik van beïnvloedingstechnieken bij zijn kwetsbare aanhangers; slachtoffers van het wrede Iraanse regime, mensen die ook veel familie verloren hadden. Zijn vrouw Maryam Rajavi diende als intermediair tussen haar man, de afgezant van God, en zijn volgelingen. In elk complex hingen levensgrote portretten van het echtpaar.

De kampbewoners moesten hard werken en soms de meest stompzinnige klusjes uitvoeren als machines schoonmaken met een tandenborstel, legertanks poetsen met een pannenspons, spijkers tellen en onkruid wieden in de woestijn. Ze werden constant beziggehouden. Zo hadden ze geen tijd om na te denken. 's Nacht werden ze uit hun bed getrommeld voor urenlange praatsessies, ze werden tegen elkaar opgezet, bespioneerden en verraadden elkaar. Ze raakten totaal de kluts kwijt.

Vrouwen werden boven de mannen gesteld, omdat

ze al eeuwen onderdrukt waren. De mannen werden vernederd. Omdat er te weinig vrouwen waren, trouwden meisjes soms al op hun zestiende.

Dagelijks waren er zuiveringsbijeenkomsten. Iedereen moest zijn slechte gedachten en dromen opbiechten, zodat ze door de grote leider uitgebannen konden worden.

Soms was er kritiek op de gang van zaken, maar dat werd niet getolereerd. Deze dissidenten werden op grote bijeenkomsten in het midden van de ruimte geplaatst. Ze werden uitgescholden, geslagen en bespuwd door stafmedewerkers. De toeschouwers moesten gaan staan en werden opgezweept om het afschuwelijke schouwspel toe te juichen. Karim walgde van deze praktijken en bleef daarom demonstratief met zijn armen over elkaar zitten. Hij werd scherp in de gaten gehouden, omdat hij zich steeds kritischer uitliet over de gang van zaken.

Hij kreeg eindelijk door wat het ware gezicht van de Mujahedin was; het was een sekte met maar een doel: macht uitoefenen over de aanhangers. Karim en zijn strijdmakkers waren de geestelijke gevangenen geworden van een machtswellusteling.

Het werd steeds gekker. Echtparen moesten scheiden en afstand van hun kinderen doen.

Het huwelijk, het gezinsleven, was onverenigbaar met overgave aan de beweging.

Echtgenoten werden tegen elkaar opgehitst tot in het extreme. Zij moesten elkaar ten overstaan van iedereen bespuwen.

Karim kwam hiertegen in opstand en werd ten slotte gemarteld en gevangengezet.

In zijn cel hoorde hij dat alle kinderen naar een ander kamp in de buurt van Bagdad verplaatst werden, omdat het in het gebied waar het kamp lag te gevaarlijk zou zijn.

Een paar weken later bleek dat ze naar Jordanië gebracht waren. Karim vertrouwde het voor geen meter en eiste zijn zoon op. Tevergeefs, hij werd weer gemarteld en belandde in de isoleercel.

Zo'n achthonderd kinderen werden uiteindelijk vanuit Jordanië naar een *veilig buitenland* ontvoerd.

Ze werden door Mujahedin-sympatisanten in huis genomen en opgevoed in hun ideologie om hen als soldaten en seksslavinnen in te zetten in de strijd van de Mujahedin.

Boran was een van hen.

'Het is mede dankzij de Rechter Commissaris en de medewerking van de Canadese autoriteiten, dat de verdediging in hoger beroep de ruimte heeft gekregen om uiteindelijk de waarheid in deze zaak nader aan het licht te krijgen.'

Verbanning van de dissidenten

Na het einde van de oorlog tussen Iran en Irak werd Karim met andere dissidenten verbannen naar een ander kamp Al Tash genaamd, in het noorden van Irak, het gebied waar gifgassen gebruikt waren om de opstandige bevolking uit te roeien.

Eindelijk zag hij zijn zus en zwager weer, die hier al eerder waren aangekomen.

In het primitieve dorpje stonden geen huizen, maar hutjes van klei. Ze waren gebouwd door gevluchte Koerden uit Iran. Er was geen riolering, waterleiding of elektriciteit.

Hun aanwezigheid werd gemeld bij de autoriteiten, maar verder moesten ze zichzelf zien te redden. Ze werden bang gemaakt voor bombardementen en kregen het bevel om loopgraven te maken. Later bleek dat er nooit enige vijandelijke militaire actie had plaatsgevonden.

Steeds minder strijders geloofden in de ideologie van de revolutie. Mensen probeerden te vluchten naar Europa en Amerika. Wanneer ze door de kampbewakers van de Mujahedin gesnapt waren, werden ze gemarteld en gedood.

De overgebleven strijders werden een paar keer verplaatst naar andere kampen.

Op een dag vroeg Karim een onderhoud met zijn vrouw aan. Hoewel zij gescheiden waren door de Mujahedin, zag hij de moeder van Boran toch nog steeds als zijn vrouw en voelde zich verantwoordelijk voor haar. Maar het druiste tegen alles in om contact met je geliefden te willen, dat was verraad aan de revolutie.

Je moest afstand nemen van je vrouw, je ouders en je kinderen. Je moest helemaal vrij zijn voor de strijd, het hogere doel.

Het antwoord op zijn verzoek was daarom wederom marteling en opsluiting.

Waarom mag Joost weten, maar een paar dagen later kwam het toch tot een ontmoeting. Hij stelde haar voor om samen te vluchten. Zij twijfelde, maar koos uiteindelijk toch voor de Mujahedin.

Toen had Karim nog maar een doel voor ogen: zijn zoon vinden, maar daar had hij zijn onderdrukker voor nodig. Hij bedacht het plan om net te doen alsof hij tot inkeer was gekomen en samen wilde werken. Zo hoopte hij achter de verblijfplaats van zijn zoon te komen. Hij was bang dat Boran misbruikt zou worden als kindsoldaat.

Het leek erop dat ze erin traptten. Hij mocht naar Europa om een nieuwe terroristische cel op te zetten. Zijn zus en zwager werkten mee met zijn plannen, maar hij vond het vreselijk om zijn vrouw achter te laten. Zij waren immers ooit een liefdespaar geweest en in kamp Ashraf door de Mujahedin uit elkaar gehaald. Karim was tot inzicht gekomen, maar zijn vrouw was slachtoffer geworden van de stelselmatige indoctrinatie door de Mujahedin. Hij wilde haar redden, maar dat lukte niet. Zij was voorgoed verloren.

Karim ging met zijn zus en zwager, in het bezit van valse identiteitspapieren, via Jordanië en Duitsland naar Nederland. Wat was de wereld nog naïef; je kon nog makkelijk met valse paspoorten reizen.

In 1992 arriveerden ze in Nederland.